

SEKASIN

جنون

TERVETULOA SUOMEEN

JANI PÖSÖ

TEEMU NIKKI

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

yle AREENA

© 2022 Jani Pösö, Teemu Nikki ja Kustannusosakeyhtiö Otava

Arabian- ja persiankieliset repliikit: Sampsu Peltonen
Kurdinkieliset repliikit: Welat Nehri

Kirja perustuu Ylen Yle Areenassa julkaisemaan samannimiseen sarjaan.

Lainaukset:

s. 13–15 *Matkalla Alabamaan*, san. Tapani Mikkonen

s. 50–52 ja 246 *Jääkuningatar*, san. Sanna Klemetti

s. 218 *I Gotta Rise Up*, san. Bachi, Brett Engel

s. 257 ja 258 *Orpopojan valssi*, san. J. Alfred Tanner

s. 303 *American Pie*, san. Don McLean

s. 329 *Sekasin*, san. Iisa Pajula, Mikko Kuoppala, Tommi Langen, Henri Pulkkinen

ISBN 978-951-1-41136-9

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2022

LUKU 1: Tasaista on

Herätyskello laulaa Hoosiannaa Hyden yöpöydällä, mutta ei pääse edes ensimmäistä säettä loppuun, kun se keskeytetään ikävästi. Hyde nousee saman tien sänkynsä laidalle istumaan ja venyttelee. Hän tepastelee aamuhuuruisena vessaan ja pistää hanasta veden valumaan. Sitten hän pirskottelee vettä naamalleen, jotta unimaailma jäisi sinne minne se kuuluukin, eli sänkyyn.

Hyde katsoo itseään peilistä ja nostaa käden kasvojensa tasalle. Käsi ei vapise yhtään. Se on vakaa kuin Hyden diagnoosi. Hyde vetää kädellä ilmaan suoran viivan.

Hyde

Tasaista on.

Hän naurahtaa itselleen. Hän on hyvässä kunnossa. Terve ei ole oikea ilmaisu, mutta hän on sairautensa

herra. Homma on hallussa, ja tänään on Hynysen ensimmäinen työpäivä uudessa harjoittelupaikassa.

Hyde napsauttaa illalla valmiiksi ladatun kahvinkeittimen päälle ja kattaa itselleen yksinäisen miehen aamiaisen: kahvikuppi ja banaani.

Hetken kuluttua Hyde kävelee lumituiskussa kohti työpaikkaansa. Lumi paiskautuu pitkin poskipäitä. Kivannäköiset hiutaleet tuntuvat pikkuruisilta naamaa nipistäviltä neuiloilta.

Hyde ei vielä tiedä, että vaikka oma pää on kasassa, niin uudessa työssä on luvassa kaikkea muuta kuin tasaista menoa.

Selvittäessään omia ongelmiaan Hyde tajusi, että haluaa jatkossa auttaa muita. Hän keksi sosiaalialan ja haki itselleen harjoittelupaikan.

Vatsanpohjassa kutittelee mukavasti, kun Hyde aukaisee koulun oven. Käyttämätön purkutuomion saanut koulu on jatkoajalla ja palvelee nyt vastaanottokeskuksena. Ja kohta siellä palvelee harjoittelupaikan ihan itse itselleen hoitanut apulaisvalvoja Hynynen.

Sisällä Hydeä on vastassa Ramin, suoraselkäinen suomalainen, jolla on palestiinalaisjuuret.

Hyde on varautunut perehdytykseen, pehmeään laskuun kohti työelämää.

Ramin

Sä oot varmaan uus harjoittelija Hynynen.

Hyde ojentaa kätensä.

Hyde
Hyde.

Ramin
Ramin. Mä olen sun ohjaaja, mutta eipä tässä paljon
ehditä ohjata. Ihan just tulee taas bussilastillinen
porukkaa.

Hyde
Täh?

Ramin
Joo, koko Syyria ja lähialueet taitaa tyhjentyä tänne.
Pirun kova kiire.

Hyde
Miten mä...

Ramin
Seuraat vaan mua, mä haen sulle kohta megafonin.
Me toivotetaan uudet asukkaat tervetulleiksi.
Tiedäthän, että tämä on perhevokki.

Hyde
Joo.

Ramin
Siellä on sekasin perheitä ja yksintulleita ja mitä ikinä
onkaan. Alaikäiset voi olla täällä jonkun aikaa, mutta
heidät siirretään sitten jossain kohtaa muualle.

Hyde
Min...

Ramin

No alaikäisten vokkiin ja yksineläjät sitten yksineläjien vokkiin. Kyllä se siitä, perheet vasemmalle ja yksintulleet oikealle. Tää tässä on Rake.

Paikalle on saapunut vastaanottokeskuksen vartija Rake. Tämä itsestään ylpeä viisikymppinen kantasuomalainen näyttää siltä, kuin olisi voittanut kehonrakennuksen maailmanmestaruuden vuonna 1995 ja vaihtanut sen jälkeen ammattinsa tuurijuopoksi. Ei Rake kylläkään mikään maailmanmestari ole, piirisarjasta tuli pronssia 1994. Miehestä näkyy eletty elämä, jatkuva univaje ja alituinen penkkipunnerrus.

Rake
Rake.

Hyde
Hyde, ekaa päivää täällä.

Rake
Mä en todellakaan ole täällä ekaa päivää.

LUKU 2: Nyt kulkee halki korpimaan

Pimeä, luminen ja tasainen tie halkoo metsää. Linja-auton valot maalaavat masentavaan maisemaan miltei mustavalkoista taulua.

Tunnelmaa kuvaavaksi musiikiksi sopisi Siionin laulu 171, mutta sen sijaan bussin täyttää jännittynyt puheensorina.

Linja-auto on täynnä turvapaikanhakijoita - miehiä, naisia ja lapsia. Tunnelma on totinen, mitenkäs muutenkaan. Tosin melkein kaikki nukkuvat tai ovat vähintään puoliuunessa.

Ihmiset ovat syystä tai toisesta lähteneet omista kodeistaan kaukaa lämpimistä maista, ja onkin miltei surrealistista, että tällainen joukko istuu nyt bussissa -25 asteen pakkasessa keskellä Iltasanomienkin ansiokkaasti raportoimaa lumi-infernoa. Suomalaisille kyseessä on melko tyypillinen talvisää, mutta monista täällä tuntuu kuin kyseessä olisi myrsky napajäätiköllä.

Noin viisitoistavuotias irakilainen Hussein nukkuu vasten kylmää ikkunaa. Kaikki nähtävyydet ovat jääneet häneltä väliin. Husseinin vieressä istuu niin ikään viisitoistavuotias irakilainen kurdi Omar, joka on tämän linja-auton ainoa pirteä matkustaja.

Hussein ja Omar ystävästyivät jossain kohtaa pitkää matkaa – Husseinin isovelji Haidar otti vähän eksyneen oloisen Omarin siipiensä suojaan jonkinlaiseksi kakkospikkuveljeksi.

Nyt Omarilla on tylsää, kaveri on unessa eikä ole mitään tekemistä. Ja Hussein-pirulainen on nukkunut jo ainakin pari tuntia. Omar ei kestä enää, hän herättää Husseinin käyttäen perinteistä syryrialaista herätysmenetelmää – hän tunkee pähkinäpussin kulman Husseinin korvaan.

Hussein säpsähtää hereille pelokkaana.

Omar

Sorry.

Hussein

Where are we?

Viereisellä penkillä torkkuu Husseinin vakavamietteinen veli Haidar. Hän on 23-vuotias, mutta silmät paljastavat, että huolien rasittamaa elämää tuntuu olevan takana jo kolminkertainen määrä.

Haidar

We should arrive soon.

Hussein

What did I miss?

Omar

About five hundred kilometres of darkness.

Hussein

I'm starving. Do you have anything?

Omar kaivaa pähkinäpussin taskustaan ja antaa sen Husseinille.

Hussein

Where did you get these?

Omar

Greece.

Hussein on tyrmistynyt. Häneltä eväät ovat olleet lopussa jo monta viikkoa. Hän mumisee suu täynnä pähkinöitä.

Hussein

You've had these for three weeks.

Omar

So?

Hussein

How many times you've seen me starving?

Omar

You can say thank you for saving this for you.

Hussein

Thank you very much.

Hussein alkaa mussuttaa herkkujaan, Omar on huvittunut. Hussein söisi vaikka vanhat auton renkaat, jos aamiaiseksi ei olisi muuta tarjolla. Omarin huomion varastaa bussin takaosasta hänen päähänsä lentävä palloksi mytätty pyyhe. Hussein säikähtää taas, tällä kertaa suu täynnä pähkinöitä.

Hussein

What's happening?

Haidar

Come on guys!

Omar heittää pyyhkeen takaisin. Alkaa kuulua kovaäänistä arabiankielistä mekastusta.

Omar

Hassan and Amir. Again.

Kaksi nuortamiestä alkaa nahistella pyyhepallosta. He nousevat käytävälle ja yrittävät potkia toisiaan.

Omar

Those guys just love to fight.

Toinen pojista lennähtää noin nelikymppisen afgaani- miehen, Javedin, syliin. Javed ei todellakaan pidä tästä yllättävästä läheisyydestä ja antaa Amirille litsarin pää- hän.

Javedin vieressä istuu huivi tiukasti pään peitoksi kierrettynä kaunis tyttö. Hän on kuusitoistavuotias Masumah. Myös Masumah pelästyy, kun syliin läpsäh- tää taivaalta nuorimies.

Javed

بس کنین! بشینین!

Nyt riittää! Istukaa!

Javed nousee ylös ja heittää miehille tukun persiankieli- siä solvauksia.

Javed

بس کنین!

Lopettakaa!

Jännittynyt tunnelma purkautuu ikävänä vihaisena nahisteluna. Iskuja ei vaihdeta, mutta aika lähellä bussin sisäistä sotaa ollaan.

Linja-auton kuljettajaa tilanne melkein huvittaa. Hänellä on kokemusta asiasta, sillä muutama vuosi sitten hän oli itse samassa tilanteessa kuin matkusta- jat. Hän vilkaisee peilistä tappelua ja laittaa radion täy- sille. Pate Mustajärven karhea ääni tulkitsee Popedan klassikkokappaletta.

*Pullat pystyy taikina nousee,
beibi nyt leivotaan,*

*olen kaupungin tavoitelluin ukkomies,
heitän hiivat koska vaan.
Munaa tarttee pullien päälle
laittaa kun ne paistetaan...*

Kova musiikki saa nahistelun rauhoittumaan tai pikem-
minkin nuorten miesten testosteronitason laskemaan.
Aika monen matkalaisen kasvoilta kuvastuu puhdas tyr-
mistys.

Omar

What the fuck is this?

Hussein

Finland's national country song!

Pojat nauravat. Haidariakin naurattaa, kun Omar alkaa
tanssia istualtaan penkillään ja Pate Mustajärvi jatkaa
mesoamistaan.

*Mahtava tuoksu uunista nousee,
se illalla haistetaan.
Hei tyttö olen matkalla Albamaan,
mennään yhdessä leipomoon...*

Äkkiä Omarin tanssi keskeytyy kuin seinään. Linja-
auton ikkunasta avautuu absurdi näky: keskellä lumisen
kaunista maisemaa roihahtaa tuleen suuri puinen risti.
Linja-autossa hiljenevät kaikki muut paitsi Omar. Hän
kuvaa innostuneena tapahtumia kännykällään.

Omar

Oh, shit! What the fuck!

Popeda soi edelleen radiossa. Kukaan ei enää tappele tai sano mitään. Omarkin tajuaa olla hiljaa. Nukkuvia lapsia lukuun ottamatta kaikki tuijottavat järkyttyneenä palavaa ristiä.

*Pullat pystyyn,
pullat pystyyn,
pullat pystyyn,
pullat pystyyn!*

LUKU 3: Tervetuloa Suomeen

Raken ja Hyden tutustumisen katkaisee ikkunoista näkyvä leimahdus. Ramin ryntää takaovesta ulos Rake perässään. Hyde seuraa heitä.

Kolmikko todistaa saman näyn kuin bussissa kohti vorkkia matkustavat turvapaikanhakijat, mutta katsoo sitä eri näkökulmasta.

Rake naurahtaa.

Rake

Tervetuloa Suomeen.

Ramin huokaisee syvään, taas.

Ramin

Hoidat sä Rake ton?

Rake

Okei.

Hyde on hermostunut. Tilanne on hänelle uusi ja kovin outo. Ramin huomaa Hyden pelokkuuden. Hän taputtaa tätä olkapäälle ja hymyilee.

Ramin

Sit mennään Hyde.

Kun Ramin ja Hyde palaavat sisään, Rake huutaa huppupäiselle hahmolle palavan ristin suuntaan.

Rake

Mee nyt Jussi vittu kotias sieltä!

Rake ei edes jää katsomaan perään, vaan menee itsekin sisään. Huppupäinen hahmo alkaa kompuroida lumihangessa pois paikalta. Kyttiä pakoon, ajattelee tuo Amerikassa suunniteltuun kivaan pyjamaan pukeutunut paikallisen tervetulokomitean puheenjohtaja.

Jos näky ei olisi täyttä totta, se naurattaisi. Lumihangkeen rähmälleen kaatuileva Ku Klux Klan -urpo on itse asiassa aika huvittaa katsottavaa.

Linja-auto kaartaa vastaanottokeskuksen pihaan. Pihalla odottelevat jo Ramin ja Hyde. Rake astuu ulos ovesta juuri kun bussi pysähtyy. Ramin taputtaa taas Hydeä olalle.

Ramin

Hyvin se menee. "Families right and those who came alone go left", eipä siinä muuta. Mä kerron sulle lisää hommista tänään, jos ehditään.

Ramin ottaa nimilistan ja megafonin ja nousee linja-autoon. Hyde seuraa häntä.

Ramin

Hello everybody, welcome! Are you freezing?

Vastaukseksi kuuluu hyväksyvää hermostunutta hihi-tystä, joku uskaltaa sanoa "a little bit". Hyde hymyilee tulokkaille niin sympaattisesti kuin osaa.

Ramin

You'll get used to it.

My name is Ramin and I will be your instructor here. I apologize for that burning cross, don't be scared, it is just the local idiots being idiots. Right, we'll go inside and families will go to the right...

Javed reagoi välittömästi ja viittaa innokkaasti.

Javed

Family, family!

Ramin ei kiinnitä tähän mitään huomiota vaan jatkaa.

Ramin

And whoever came alone, will go to the left. This center is only for families, so whoever came alone will move on tomorrow. I will now speak in Arabic...

Kun Ramin jatkaa arabiaksi, Omar painaa päänsä edessä olevaan penkkiin. Hänen innostuksensa on muuttunut hetkessä epätoivoksi.

Omar

Oh shit, shit, shit...

Haidar huomaa ja kääntyy katsomaan. Omar nostaa epätoivoisen katseensa kohti häntä ja Husseinia.

Omar

We are going to be parted, they will send me to an other place. I don't want to go alone.

Raminin arabiankielinen selostus kaikuu Omarin, Husseinin ja Haidarin korvissa, kun he pohtivat mitä tehdä.

Hussein

What can we do?

Omar

We can say we are brothers.

Haidar

But you cannot speak Arabic.

Omar vaihtaa kieltä.

Omar

ب... أعرف شوية.

Osaan mä sen verran.

Haidar katsoo Omaria ja miettii. Omar katsoo Husseinia.

Ramin

Allright, we are ready. Let' s go in.

Ramin ja Hyde poistuvat bussista.

Omar

Come on. I gave my peanuts to you.

Haidaria hymyilyttää. Omarin epätoivo haihtuu, ja hän on taas oma ylipirteä itsensä.

LUKU 4: Maskalatikko

Aisha

...yläonttolaskimo, aortta, keuhkovaltimo, keuhkolaskimo...

Syyrialainen 18-vuotias Aisha katsoo ikkunasta pihaan pysähtynyttä linja-autoa. Hänellä on kuulokkeet korvissaan ja hän kuuntelee suomenkielistä lääketieteellistä julkaisua.

Aisha on lusunut vastaanottokeskuksessa jo kuukausia eikä todellakaan ole ollut toimeton. Suomen kielen alkeiskurssia seurasi saman tien jatkokurssi ja nyt hän on jo saanut kiinni omasta alastaan. Jokapäiväisessä elämässä käytettävä sanasto on vaihtunut lääketieteeseen.

Aisha

Yläonttolaskimo, ylä-ontto-las-ki-mo.

Aisha jää toistamaan yhdyssanoista vaikeinta. Hän kelaillee lukijan tekstiä edestakaisin ja toistaa tämän perässä lukuisia lääketieteellisiä termejä, jotka ovat 95 prosentille kantaväestöstä pelkkää siansaksaa.

Aisha odottaa Migristä turvapaikkapäätöstä – ja siinä hän kestää, sillä jono on melkoinen. Pahimmillaan odoteluun voi mennä jopa vuosia, mutta Aisha on toiveikas. Hän haluaa saada uuden elämänsä alkuun, sillä entiseen on mahdotonta palata. Sen vei mennessään sota.

Ulkona Ramin antaa megafoninsa Hydelle, joka yrittää saada sen toimimaan. Matkustajat alkavat valua ulos bussista kärkeä Javed etunenässä, Masumah häntä nöyränä seuraten.

Javed

Family! Need asylum.

Ramin

Yes, later. Go inside, go to the right and stay there.

Javed

Yes.

Javed ja Masumah menevät sisään ja Hydekin saa juonen päästä kiinni.

Hyde

Families right side, those alone left side. Please take chairs and sit down! Please wait for your turn and take the right side of the hallway.

Juuri kun Omar, Hussein ja Haidar ovat Hyden kohdalla, painaa Hyde megafonista väärää nappulaa. "Ooleeeole-oleoleee, we are the champions, we are the champions", kailottaa megafoni robottimaisella äänellään ja kovalla volyyymilla. Omar alkaa välittömästi tanssia, miten muutenkaan sitä uuteen kotimaahan pitäisi tulla. Hyde saa mölytoosan hiljenemään, häntä vähän nolottaa.

Haidar

We are brothers and I am the custodian.

Hyde

Right side, please.

Omar, Hussein ja Haidar menevät jonon perässä sisään VOKin odottavista ovista. Heidän jäljessään seuraa suuri joukko palelevaa populaa. Pakkanen senkun vain kiristyy eikä yö voisi olla pimeämpi, siitä pitää huolen kaamosaika.

Vanhan koulun lastulevyseinät ovat hämillään, kun käytävä täyttyy odottavasta tunnelmasta. Kukaan ei oikein tiedä, mitä on tapahtumassa seuraavaksi, mutta uusi elämä on oven takana. Käytävällä nukutaan, syödään ja vaihdetaan kuulumisia. Puheensorina vituttaa Rakea, joka partioi ympäriinsä kuin vanginvartija.

Omar ja Hussein istuvat tylsistyneenä vierekkäin. Molemmilla on puhelimet käsissään.

Hussein

My phone doesn't work.

Omar

We need the password for wifi.

Omar menee Hyden luokse.

Omar

What's the password for wifi?

Hyde

Maksalaatikko1.

Omar

What?

Hyde

Liverbox one. I'll write it down to you.

Hyde kirjoittaa salasanan paperille. Omar tavaa sitä ällistyneenä.

Omar

Maskalatikko... maksalaatikko...

Hän palaa Husseinin luokse, ja molemmat näpyttelevät salasanan puhelimiinsa.

Kaikki tämä tapahtuu Raken valvovan silmän alla. Bodatun alfauroksen läsnäolo huvittaa osaa porukasta, osaa se puolestaan pelottaa. Bussin tappelupukareista vanhempi, Amir, huomaa käytävällä pianon ja päättää soittaa jotain mukavaa. Rake lyö

pianon kannen kiinni, Amir saa juuri ja juuri sormet pois välistä.

Rake

No piano.

Kun kerran taas ollaan netissä, alkaa ylipirteä Omar kuvata itseään, mitenkäs muutenkaan. Some täyttyy Omarin seikkailusta – yksityinen Madventures, pakolaisena kylmässä maassa -tyyppinen tarina syntyy Instagramiin.

Omar

Yo, it's Omar again....

Rake sattuu kävelemään Omarin liikkuvaan selfieen ja nostaa välittömästi käden kasvojensa eteen.

Rake

No photo.

Omar

Jou big maan...

Omar kuuluu siihen porukkaa, jota Rake lähinnä huvittaa. Masumahia ja Javedia ei huvita mikään. He ovat omissa oloissaan niin kuin aina. Javedista on todella häiritsevää, että ihmiset yrittävät olla sosiaalisia. Antaisivat heidän vain olla rauhassa.

Masumah käy hakemassa vettä itselleen ja Javedille.

Hän kävelee Omarin ja Husseinin ohi. Omar huomaa hänet ja näyttää jotain urpoa kännykästään.

Omar

Check this out.

Masumah hymähtää. Javed tarkkailee kauempana. Masumah jatkaa matkaansa, istuu Javedin viereen ja antaa tälle vesilasin. Javed murahtaa hänelle persiaksi.

Javed

چی بهشون گفتی؟

Mitä sanoit heille?

Masumah

هیچی.

En mitään.

Javed

عراقیهای وحشی...

Mokomat irakilaiset...

Masumahia ärsyttää, hän nousee taas.

Javed

حالا کجا میری؟

Mihin sinä nyt menet?

Masumah

دستشوویی.

Vessaan.

Javed

میدونی کجاست؟

Tiedätkö missä se on?

Masumah

نه.

En.

Javed kävelee Hyden luokse.

Javed

Is there a woman toilet?

Hyde

First you go straight, then turn to the left hand side, there's stairs, you go down and then turn to the left.

Masumah riisuu ulkotakkinsa. Hänellä on tiukasti huivi päässä, ilman sitä hän ei liiku ikinä julkisilla paikoilla. Masumah kuuntelee, mitä Hyde sanoo. Hän puhuu huomattavasti parempaa englantia kuin parikymmentä vuotta vanhempi aviomiehensä, mutta ei tee siitä numeroa. Javed tulee takaisin.

Javed

میری طبقه پایین به سمت
چپ، دستشویی سمت راستت.
زود برگرد.

Mene raput alas
vasemmalle ja sitten
oikealle. Palaa pian.

Masumah lähtee vessaan. Kun hän löytää sen, Aisha on siellä juuri puristelemassa mustapäitä nenänpielestään.